

हरियाणा विधानसभा चुनाव 2000 एवं 2005 का

तुलनात्मक विश्लेषण

कुलभूषण शर्मा

I kj

2000 dī pukō ; |fi vke pukō Fk ijUr| bu pukokī dī ifj.kke uī gfj;k.kk dh jktuhfr eī ,d u;k ekM: fn;k FkkA bu pukokī }kjk gfoik Hkktik ikVhi tk fd pukō l igy l Ükk eī Fkh pukō ifj.kkekī dī dkQh uhp pyh xbiA ykxkī dk tuknī'k gfoik Hkktik xBcU/ku dī foi{k eī FkkA buykī Hkktik xBcU/ku dī urk pk/kjh vkeidk'k pkVkyk ljdkj cukū e lQy jg FkA

Hkfedk

Qjoj[h] 2000 dī pukō eī e[; :i lī buykī bf.M;u u'kuy dkx;l] gfoik] cli] Hkktik rFkk jk"Voknh dkx;l rFkk dE;fuLV ikVhi uī Hkx fy;kA bldī vfrfjDr dN vU; ikfV; kī uī Hkh tll dE;fuLV ikVh] Hkjr; dE;fuLV ikVhi ¼ekD loknh½ fjifCydu] vt; t; Hkjr ikVhi uī pukokī eī Hkx fy;kA ijUr| bu ikfV; kī dk dkbī [kk l tuk/kkj ughī jgkA gfj;k.kk fo/kkul Hk dī e/;kof/k vke pukō Qjoj[h] 2000 eī bf.M;u u'kuy dkx;l uī vdy gh viū cycrī ij 90 lhV kī ij pukō yMk rFkk fd lh vU; ikVhi lī dkbī rkyey ughī fd;k vkj 90 eī lī 21 lhV t hrdj 32 ifr'kr okV iklr fd,A gfj;k.kk fodkl ikVhi uī 82 lhV kī ij pukō yMk ijUr| og doy 2 lhV gh thr ldh rFkk bldk er ifr'kr 5-55 jgkA Hkjr; turk ikVhi uī bf.M;u u'kuy yk dny dī l kFk xBcU/ku dī rgr 29 lhV kī ij pukō yMk ijUr| ;g ikVhi doy 6 lhV gh thr ldh rFkk bldk er ifr'kr 8-95 jgkA bf.M;u u'kuy yk dny uī Hkjr; turk ikVhi dī l kFk xBcU/ku djdī 61 lhV kī ij pukō yMk rFkk bl ikVhi uī 47 lhV t hrdj 29-60 ifr'kr er iklr fd,A buykī Hkktik xBcU/ku dī :i eī

mHkjA clik u: bu lhV_k ij puko yMk vkj ;g flQ_i ,d gh lhV thr ldh ftll budk er ifr'kr 5-74 jgkA bldi vykok 519 funiyh; mEehnokj- u: Hkh puko yMk rFkk mUgku: 11 lhV_i thrdj fo/kkulHkk e: ioi'k fd;kA bu pukok e: buyk Hkktik xBcU/ku dh thr gb vkj viuh ljdkj LFkkfir dhA dkx_il ikVhi buyk Hkktik xBcU/ku d: le{k fojk/kh ny d: :i e: LFkkfir gb: pk/kjh vke idk'k pkVkyk d: urRo e: buyk lHkh ikV_i;k dh fLFkfr dk rkfydk u: 1 e: n'kk;k x;k gA

rkfydk u: 1 gfj;k.kk fo/kkulHkk puko 2000 e: fofHkUu jktuhfrd

nyk- dh fLFkfr

Ø-l-	ikVhi dk uke	puko yMk $\frac{1}{4}$ lhV _i $\frac{1}{2}$	lhV _i thrh	er ifr'kr
1-	buyk	61	47	29-60
2-	dkx _i l	90	21	32-00
3-	gfoik	82	2	5-55
4-	clik	83	1	5-74
5-	Hkktik	29	6	8-95
6-	jk"V'oknh dkx _i l	32	1	0-51
7-	fjifcydu	5	1	0-61
8-	LorU= mEehnokj	519	11	16-92

Qjoj[h] 2005 e: g_i, gfj;k.kk fo/kkulHkk puko e: ,d rjQ buyk&Hkktik] clik ,oi ,drk 'kfDr ikV_i;k dh gkj gb] niljh rjQ dkx_il ikVhi 'kfDr d: :i e: mHkjA bl puko u: Hkktik dh viuh cycr ij jktuhfrd 'kfDr iklr dju dh /kkj.kk dk xyr lkfer dj fn;kA

dkx_il $\frac{1}{4}$ vk_b $\frac{1}{2}$ u: 90 fo/kkulHkk lhV_k ij puko yMk vkj 67 lhV_k ij fot; gkfly dhA buyk u: 89 lhV_k ij puko yMk vkj 9 lhV_i thr ikb] Hkktik ftlu: lHkh lhV_k ij puko yMk og ek= 2 lhV_k ij gh thr ikbA clik u: 82 lhV_k ij puko yMk vkj 1 gh lhV thru: e: dke;kc jgh] jk"V'oknh dkx_il ikVhi u: 14 lhV_k ij puko yMk vkj ek= 1 lhV thru: e: dke;kc jghA dN gh le; ioi jktuhfr e: ioi'k dju okyh ,drk 'kfDr ikVhi u: 36 lhV_k ij puko yMk vkj dkb: lhV ugh thr ldhA ikVhi v/;{k ohjUn: ejkBk ler 3 iR;k'kh gh tekur cpku e: dke;kc jgA bldi vykok 619 vktkn mEehnokj-

u: puko yMk vkj 10 lhV: thru: ei dke;kc jgA3 gfj;k.kk ei dkx:l ikVh: u:
 ljdkj cukb: vkj Hki:Un: flg gMMk dk ei[:eU=h cuk;k x;kA bu lHkh ikfV:;k
 dh fLFkfr dk rkfydk u:- 2 ei n'kki;k x;k gA

rkfydk u:- 2 gfj;k.kk fo/kku lHkk puko 2005 ei fofHkUu jktuhfrd

nyk- dh fLFkfr

Øe l[:k	ikVh: dk uke	puko yMk $\frac{1}{4}$ lhV: $\frac{1}{2}$	lhV: thrh	er ifr'kr
1-	Hkkjrh; jk"Vh; dkx:l	90	67	37-48
2-	Hkkjrh; turk ikVh:	90	2	9-17
3-	bf.M;u u:kuy ykdny	89	9	23-48
4-	cgtu lekt ikVh:	82	1	2-89
5-	jk"Voknh dkx:l ikVh:	14	1	0-63
6-	funyh;	619	10	12-2

gfj;k.kk fo/kku lHkk puko 2005 ei dkx:l ikVh: u: 67 lhV: thrdj in'k ei
 ,frgkfld thr gkfly dh] Hkktik dk bu pukok ei tuk/kkj fxjk vkj 6 lhV:
 l: ?kVdj doy 2 lhV: gh thr ikbA finM: o nfyrk- d: uke ij puko yMu:
 okyh ikVh: clik ek= 1 lhV ij gh fleV dj jg xbA tkV ernkrk ckgY;
 ekuh tku okyh buyk ikVh: bl ckj cjh rjg ijkftr gb: bl: foi{kh ny dk
 ntk iku gr: 10 lhV: Hkh iklr u gk ldhA

निष्कर्ष

2000 d: pukok ei buyk Hkktik xBcU/ku dkx:l $\frac{1}{4}$ vkb $\frac{1}{2}$ o clik u: jkT;Lrjh;
 o {k=h; Lrj d: eík ij vf/kd tkj fn;kA bu pukok ei buyk&Hkktik
 xBcU/ku {k=h; eík d: dkj.k thr: FkA Qjoj] 2005 d: fo/kku lHkk puko l: io:
 buyk Hkktik xBcU/ku VV x;kA dkx:l ikVh: ei gfoik dk foy; gk x;kA bu
 pukok ei {k=h; eík- l: vf/kd jkT;Lrjh; eík gkoh jgA ft l dkj.k dkx:l
 ikVh: Li"V cger iklr dju ei lQy jghA

I nHk

1. gfj;k.kk fo/kku l Hkk puko] 2000 ij fjikV] e[; puko vf/kdkjh] p.Mhx<] gfj;k.kk A
2. nřud fVĊ;u] p.Mhx<] 28 Qjoj] 2005] iñ 9
3. ^fo foy xk V nh ihiy V QkbUM vkĀV Ogk;h oh QYM**] bf.M;k VM] 14 ekp] 2005] iñ 56
4. ;kxUn xlrk ,.M l Hkk" k nhi pk/kjh] ^dkx l Loh l bu gfj;k.kk**] n fVĊ;u] p.Mhx<] 16 tuo] 2005 iñ 7
5. e[; puko dk;k y;] gfj;k.kk l jdkj] p.Mhx<] 2005